

TARIMSAL YAŞAMIN HALK DANSLARINA YANSIMALARI: ADIYAMAN GALUÇ OYUNU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

REFLECTIONS OF AGRICULTURAL LIFE IN FOLK DANCES: AN EVALUATION OF THE ADIYAMAN GALUÇ DANCE

Dr. Öğr. Üyesi Emirhan GÜLER

Adıyaman Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Adıyaman/Türkiye, eguler@adiyaman.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0003-2772-5709>

ÖZET

Halk dansları, toplumların kültürel kimliklerini, tarihsel süreçlerini ve sosyal yapılarını yansıtan önemli bir sanatsal ifade biçimidir. Adıyaman yöresine özgü Galuç oyunu, tarımsal yaşamın kültürel ve toplumsal dinamiklerini yansıtan geleneksel bir halk dansıdır. Bu araştırma, tarımsal faaliyetlerin halk danslarına yansımalarını inceleyerek, Adıyaman yöresine ait Galuç oyununun müzikal yapısını ve tarımsal yaşamla olan bağlantısını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup, doküman inceleme modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Adıyaman yöresi halk dansları oluştururken, örneklem olarak tarımsal faaliyetleri yansıtan Galuç oyunu seçilmiştir. Araştırma sonucunda, Galuç Oyunu'nun Adıyaman yöresinin tarımsal yaşamını ve toplumsal dinamiklerini yansıtan, kadın ve erkeklerin birlikte icra ettiği geleneksel bir halk dansı olduğu; müzikal yapısının 2/4'lük usûl ve Hicaz-Hüseyni makam dizileriyle zengin bir ritim ve melodik derinlik sunduğu; tohum serpmeye, hasat ve su dağıtma gibi figürlerle tarımsal üretim süreçlerini dramatize ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca, Galuç oyununun kültürel mirasın korunması ve toplumsal hafızanın aktarılması açısından önemli bir işlev üstlendiği tespit edilmiştir.

100

Anahtar Kelimeler: Adıyaman, Dans, Adıyaman halk dansları, Galuç Oyunu, Tarımsal yaşam.

ABSTRACT

Folk dances are an important form of artistic expression that reflect the cultural identities, historical processes, and social structures of societies. The Galuç dance, unique to the Adıyaman region, is a traditional folk dance that reflects the cultural and social dynamics of agricultural life. This research aims to analyze the musical structure of the Galuç dance, specific to the Adıyaman region, and its connection to agricultural life by examining the reflections of agricultural activities on folk dances. The study adopts a qualitative research method, utilizing the document analysis model. While the population of the research consists of folk dances from the Adıyaman region, the sample was determined as the Galuç dance, which reflects agricultural activities. As a result of the research, it was concluded that the Galuç dance is a traditional folk dance performed collectively by men and women, reflecting the agricultural life and social dynamics of the Adıyaman region; its musical structure, composed in 2/4 time signature and utilizing Hicaz and Hüseyni maqam scales, offers a rich rhythm and melodic depth; and it dramatizes agricultural production processes through figures such as sowing seeds, harvesting, and distributing water. Additionally, it was determined that the Galuç dance plays a significant role in preserving cultural heritage and transmitting collective memory.

Keywords: Adıyaman, Dance, Adıyaman folk dances, Galuç Dance, Agricultural life.

1.GİRİŞ

Dans, toplumların kültürel kimliklerini şekillendiren ve tarihsel süreçler boyunca kuşaktan kuşağa aktarılan önemli bir sanatsal ifade biçimidir. Aktaş'a (2006) göre "dans, insanoğlunun doğuşuyla ortaya çıkan, insanın kendi hislerini, düşüncelerini anlatabilmesine ve toplumla bağlantı kurabilmesine yardım eden, estetik ve ritmik özelliğe sahip hareketlerle oluşturulan fiziksel davranışlardır" (s.6). Bu tanım, dansın yalnızca bireysel bir ifade aracı olmadığını aynı zamanda toplumsal bir iletişim ve kültürel birikim aracı olduğunu ortaya koymaktadır. Dansın bu evrensel ve kültürel temelleri, halk danslarının ortaya çıkışına ve gelişimine zemin hazırlamıştır. Akyıldız (2000), "tarihte ilk uygarlıklardan Şamanların, Hunların, Oğuzların günümüze uzanan belgelerinden geleneklerine bağlı olarak yapılan törenlerin en önemli bölümünü halk oyunlarının oluşturduğunu" belirtmektedir (s. 9). Bu bağlamda, halk danslarının yalnızca bir eğlence aracı olmadığı aynı zamanda toplumların dini, sosyal ve kültürel yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olduğu anlaşılmaktadır.

Halk oyunları, kavramsal olarak incelendiğinde, Ekmekçioğlu, Bekar ve Kaplan'a (2001) göre, "göze ve kulağa hoş gelecek biçimde düzenlenmiş, ölçülü ve dengeli hareketler yolu ile estetik bir etki ve heyecan yaratan, çoğunlukla ses birimlerinden meydana gelen anonim halk müziği ile desteklenmiş olan hareket ve müzik bütünleşmesidir" (s. 18). Bu tanım, halk oyunlarının yalnızca fiziksel hareketlerden ibaret olmadığını, aynı zamanda müzikle bütünleşen ve estetik bir deneyim sunan kültürel bir olgu olduğunu vurgulamaktadır.

Eroğlu (2010) ise halk danslarını, "ait olduğu toplumun kültür değerlerini yansıtan; bir olayı, bir sevinci, bir üzüntüyü ifade eden; orijini din ve büyü ile ilgili (kültik ve majik) olan; müzikli (bir müzik aleti eşliğinde veya bir müzik aleti olmaksızın el, ayak gibi organlar veya bıçak, kılıç-kalkan v.b. araçlarla tempo tutarak veyahut şarkı-türkü söylemek suretiyle yaptıkları müzikten tempo alarak) olarak, tek kişi veya gruplar halinde icra edilen; ölçülü, düzenli hareketler" olarak tanımlamaktadır (s. 47-48). Bu tanım, halk danslarının toplumların duygusal, sosyal ve dini yaşamlarındaki rolünü daha da derinlemesine açıklamaktadır.

Ülker (2021), halk danslarının toplumsal işlevine dikkat çekerek, "halk dansları, toplumların bir araya gelip toplumsal bir kültür kavramı geliştirdikleri en eski dönemlerinden beri kodladıkları korku, sevinç, taklit, öykünme gibi davranışları anlatma biçimidir" ifadesini kullanmaktadır (s. 34). Bu ifade halk danslarının toplumların kolektif hafızasını ve kimliğini yansıtan önemli bir araç olduğunu göstermektedir.

Adıyaman, köklü tarihi ve zengin kültürel yapısıyla Anadolu'nun önemli yerleşim merkezlerinden biri olarak dikkat çekmektedir. "Adıyaman Palanlı mağarasında yapılan incelemelerde kent tarihinin M.Ö. 40.000 yıllarına kadar uzandığı bilinmektedir" (Doğan, 2012:16). Farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan bu bölge, halk dansları açısından da büyük bir çeşitliliğe sahiptir. Adıyaman halk oyunları, bölgenin sosyo-ekonomik yapısını, tarımsal üretim ilişkilerini ve toplumsal yaşamını yansıtan önemli kültürel öğeler arasında yer almaktadır. "Adıyaman halk oyunları kadın ve erkeğin yan yana yer aldığı bir karografiye sahiptir. Bu da Adıyaman halk kültüründe kadının rolünü göstermesi açısından oldukça önemlidir. Dünya halk dansları alanında dünya birinciliği almış olan halk oyunları çok zengin ve özgün figürlere sahiptir" (URL 1).

Adıyaman yöresi, halk oyunları açısından zengin bir repertuvara sahiptir ve bu oyunlar bölgenin kültürel dokusunu yansıtan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Yörede oynanan halk dansları hem ritmik yapıları hem de figür özellikleri açısından büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Güçlüer Bilget (2016: 11-12) tarafından derlenen listeye göre, Adıyaman halk oyunları arasında Simsimi, Dik Hava, Düz, Tırğı, Galuç, İki Ayak (Dönnigi), Rişko, İbrahim, Hasan Dağlı, Helle, Grani, Çep, Kimil, Glöhomero, Göçeri, Teşi, Fatmalı, Dingi, Govajent (Beş Ayak), Topali, Mim, Horuş (Tek Ayak), Hızam, Çeçen Kızı, Serberjeri,

Hellican, Goftan (Halay), Keri Boz, Sevda, Şirvani, Cevli, Tırampe, Çarkamış, Keji Zer, Ağır Govent, Ağırlama, Hezal, Kartal, Koçkiri, Pehlivan ve Veyşo gibi oyunlar yer almaktadır.

Halk oyunlarının oluşumunda ve icrasında yörenin coğrafi yapısı, iklim koşulları, halkın meslekleri, inanç sistemleri ve toplumsal yaşam biçimleri belirleyici unsurlar arasında yer almaktadır. Turhan ve Akbıyık'a (2012: 36) göre, Adıyaman halkının temel geçim kaynaklarından biri olan tarım, halk oyunlarının biçimlenmesinde ve hareket dinamiklerinde etkili olmuştur. Tarımsal faaliyetlerin günlük yaşamın bir parçası olması, halk oyunlarının temalarına ve ritmik yapısına doğrudan yansımıştır.

Adıyaman yöresinde oynanan halk oyunları arasında, tarımsal üretim süreçlerini doğrudan yansıtan ve toplumsal dayanışmayı simgeleyen Galuç oyunu önemli bir yere sahiptir. Bu oyun, kırsal yaşam pratiklerinin ve üretim süreçlerinin dans aracılığıyla nasıl sembolize edildiğini ortaya koyması açısından dikkat çekici bir örnektir. Galuç, yalnızca bir eğlence unsuru olmanın ötesinde bölgenin sosyo-ekonomik yapısını, kolektif çalışma kültürünü ve geleneksel üretim biçimlerini ritmik hareketler ve figürler yoluyla temsil eden kültürel bir aktarım aracı niteliğindedir.

Bu bağlamda söz konusu araştırma, Adıyaman yöresine ait tarımsal üretim süreçlerini doğrudan yansıtan Galuç oyununun hem müzikal özelliklerini hem de icra edilme biçimlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Oyun içerisinde kullanılan ritmik yapılar, hareket dizileri ve müzikal unsurlar incelenerek bu kültürel mirasın bölgenin tarımsal yaşam pratikleriyle olan ilişkisi ortaya konulacaktır.

1.1. Galuç Oyununun Tarihsel Kökeni

Adıyaman yöresine ait halk oyunları arasında önemli bir yere sahip olan Galuç, tarımsal üretim süreçlerini dramatik bir şekilde betimleyen bir halk dansıdır. Oyun, kökeni itibarıyla tarımla doğrudan ilişkili olup, özellikle buğday ekimi, hasadı ve bu süreçte yaşanan zorlukları anlatmaktadır. Galuç oyunu, hem tarımsal faaliyetleri yansıtan bir ritüel hem de toplumsal dayanışmayı ve sevinci ifade eden bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Galuç oyununun kökenine dair çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bu rivayetlerden biri, Adıyaman'ın ova köylerinde hasat sonrası düzenlenen şöenlerde doğduğunu öne sürmektedir. Bu şöenlerde, elde edilen tarımsal kazanç kutlanır, türküler söylenir ve oyunlar oynanırdı. Rivayetlere göre, hasat şenliklerinden birinde, bir köylü eline bir orak alarak buğday biçme hareketlerini canlandırmış ve zamanla bu figürler düğünlerde tekrar edilerek geleneksel bir halk oyununa dönüşmüştür (URL 2, 2022; Turhan ve Akbıyık, 2012: 40-41). Oyunda, köylülerin tarlaya buğday ekmesi, hasat yapması, dinlenmesi ve çalışan erkeklere kadınların kabak testiyle su getirmesi gibi sahneler canlandırılmaktadır.

Oyunun temelinde tarımsal üretim sürecinin dramatize edilmesi yatmaktadır. Evliyaoğlu'na (1993: 23) göre, Galuç oyunu tamamen tarımla ilişkili olup, erkek oyuncular tarlada oraklarla ekin biçerken, kadın oyuncular ise büyük su kabaklarından yapılmış kaplarla yorulan erkeklere su vererek onların serinlenmesini ve susuzluklarını gidermesini sağlar. Hatta bazı sahnelerde, kadınlar erkeklerin başlarından aşağı su dökerek oyunun dramatik anlatımını güçlendirmektedir.

Galuç oyununun isminin kökeni, tarlalarda yetişen ve ekinlere zarar veren bir ot ile ilişkilendirilmektedir. Galuç'un tarımsal ürünlere zarar veren yabancı bir ot olduğu belirtilmektedir. Rivayete göre, Galuç oyunun ekinlere verdiği zarar nedeniyle yaşanan kıtlık ve kuraklık, halk arasında bir anlatı biçimine dönüşmüş ve zamanla oyunlaştırılarak aktarılmıştır (Karabaşa, 2000: 115).

Galuç oyununun icrasında kullanılan materyaller de tarımsal üretimle doğrudan ilişkilidir. Oyun sırasında orak, su kabağı, kalbur, çakmak (orağı keskinleştirmek için kullanılan bir araç) ve elcik/peçik (ekini kavrayarak biçmek için kullanılan küçük eldiven) gibi nesneler kullanılmaktadır. Bu unsurlar sadece tarım faaliyetlerini betimlemekle kalmayıp aynı zamanda bölgenin geçmişine ışık tutan arkaik kültürel unsurlar hakkında önemli ipuçları sunmaktadır (Doğan, 2019: 65).

Günümüzde Galuç oyunu, Adıyaman yöresinde tarımla ilgili halk oyunları arasında en bilinenlerden biri olarak kabul edilmektedir. Akış'a (2024: 847) göre, oyun sadece tarımsal üretim süreçlerini anlatmakla kalmayıp, aynı zamanda çiftçilik mesleğini ve köylülerin yaşadığı zorlukları dramatik bir anlatımla sahnelemektedir. Ürünlerin tarlaya nasıl ekildiği, nasıl biçildiği, toplandığı ve bu süreçte yaşanan zorluklar, oyun içerisindeki sahnelerle izleyicilere aktarılmaktadır.

Bu doğrultuda Galuç oyunu, Adıyaman yöresinin tarımsal kültürünü, toplumsal dayanışmasını ve üretim sürecini dramatize eden önemli bir halk oyunudur. Zaman içerisinde düğün ve şenliklerde icra edilerek geleneksel bir kimlik kazanan bu oyun hem eğlenceli bir anlatı sunmakta hem de bölgenin tarımsal geçmişine dair önemli bilgiler içermektedir.

1.2. Problem Durumu

Halk dansları, toplumların kültürel kimliklerini, tarihsel süreçlerini ve toplumsal yapılarını yansıtan önemli bir sanatsal ifade biçimidir. Tarımsal üretim, insanlık tarihi boyunca sosyal yaşamın merkezinde yer almış ve toplulukların ekonomik, kültürel ve sosyal dinamiklerini belirleyen temel unsurlardan biri olmuştur. Bu bağlamda, tarımsal yaşamın geleneksel halk danslarına olan etkisi, özellikle kırsal bölgelerde ortaya çıkan dansların tematik ve koreografik yapılarında belirgin şekilde gözlemlenmektedir.

103

Adıyaman yöresine özgü Galuç oyunu, bölgenin tarımsal yaşamına dair izler taşıyan önemli bir halk dansı olmasına rağmen, bu dansın tarımsal süreçlerle olan ilişkisini akademik bağlamda ele alan kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Galuç oyununun hangi tarımsal faaliyetlerden esinlenerek şekillendiği, bu oyunda toplumsal dayanışmanın nasıl vurgulandığı ve dansın hareket dizilerinin tarımsal üretimle nasıl ilişkilendirildiği gibi sorular araştırılmaya muhtaç konular arasında yer almaktadır. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi "Adıyaman yöresine özgü Galuç oyunu, tarımsal yaşamın hangi unsurlarını yansıtmakta ve koreografik yapısı bu süreçlerle nasıl ilişkilendirilmektedir?" olarak belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri şu şekildedir:

1. Adıyaman yöresi Galuç oyunun müzikal yapısı nasıldır?
2. Adıyaman yöresi Galuç oyunun temel hareketleri ve oynanışı nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Adıyaman yöresine ait geleneksel Galuç oyununun tarımsal yaşamla olan ilişkisini incelemeyi hedeflemektedir. Çalışmada, söz konusu oyunun kökeni, tarihsel gelişimi ve kültürel bağlamı analiz edilerek, tarımsal üretim süreçlerini nasıl yansıttığı değerlendirilecektir. Ayrıca, oyunun hareket dizileri, ritmik yapısı, müzikal özellikleri ve icra biçimleri detaylı bir şekilde incelenerek, bu unsurların kırsal yaşamla olan bağlantıları ortaya konulacaktır. Araştırmanın temel amacı, halk danslarının yalnızca bir eğlence unsuru olarak değil, aynı zamanda toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel dinamiklerini yansıtan önemli bir olgu olduğunu bilimsel bir perspektifle ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, Galuç oyunu

özelinde, halk danslarının toplumsal yaşamdaki işlevsel ve sembolik rolüne dair kapsamlı bir çerçeve sunulması hedeflenmektedir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Adıyaman yöresine özgü Galuç oyununu inceleyerek halk oyunlarının salt bir eğlence unsuru olmanın ötesinde toplumsal hafızanın, tarımsal yaşam pratiklerinin ve kültürel kimliğin önemli bir yansıması olduğunu ortaya koymaktadır. Halk oyunlarının bir toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısıyla nasıl iç içe geçtiğini analiz etmek, geleneksel değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından büyük bir öneme sahiptir.

Galuç oyununun tarımsal üretim süreçleriyle olan bağlantısının incelenmesi, bölgesel kültürün daha derinlemesine anlaşılmasına ve akademik literatürde belgelenmesine önemli bir katkı sunacaktır. Ayrıca bu çalışma, halk oyunlarının bölgesel kimlik üzerindeki etkilerini inceleyerek kültürel mirasın sürdürülebilirliği konusunda farkındalık yaratmayı mümkün kılmaktadır. Yerel halk oyunlarının akademik çalışmalarda daha fazla tanınmasını sağlamak ve geleneksel dansların toplumsal işlevlerini vurgulamak, bu araştırmanın önemini artıran unsurlar arasındadır. Bu bağlamda, çalışmanın kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasına yönelik katkılarının yanı sıra, disiplinlerarası bir yaklaşımla halk bilimi ve kültürel çalışmalar alanına değerli bir katkı sunacağı öngörülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada model olarak doküman inceleme modeli tercih edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Araştırmanın veri toplama aşamasında özellikle sesli/görsel (kaset, cd, video kayıt, film vb.) materyallere sıkça başvurulmuş ve doküman incelemesine tâbi tutulmuştur. Dolayısıyla doküman incelemede yazılı kaynakların yanı sıra; film, video ve fotoğraf gibi görsel malzemeler de nitel araştırmalarda kullanılabilir (Bowen, 2009: 27).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Adıyaman halk dansları oluştururken, örneklem olarak ise halk dansları arasında tarımsal faaliyetleri yansıtan bir oyun olan Galuç oyunu seçilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmada veri toplama sürecinin ilk aşamasında, Adıyaman halk danslarına ilişkin alanyazın taraması kapsamında çeşitli kitaplar, video ve ses kayıtları ile akademik çalışmalar sistematik bir şekilde belirlenmiş ve bu materyaller kapsamlı bir analize tabi tutulmuştur. İnceleme sürecinde, Adıyaman halk danslarının kültürel ve toplumsal bağlamdaki yeri belirlenmeye çalışılmıştır. Galuç oyunu, tarımsal faaliyetleri en iyi şekilde yansıtan halk dansı örneği olarak seçildiği için, bu oyun üzerinden derinlemesine bir analiz yapılmıştır. Galuç oyununun, tarım temalı hareket ve sembollerle nasıl ilişkilendirildiği, kültürel ve sosyal bağlamda nasıl bir anlam taşıdığı ayrıntılı olarak çözümlenmiştir. Ayrıca, Galuç oyunu notaya alınmış ve müzikal özellikleri de belirlenmiştir. Oyunun müzikal yapısı, özellikle kullanılan

ritimler ve melodik çizgilerle tarımsal faaliyetlerin ve Adıyaman kültürünün yansıtılmasına nasıl katkı sağladığına dair incelemeler yapılmıştır.

Veri analizi sürecinde, videoların görsel ve işitsel unsurları dikkatle izlenmiş, oyun sırasında sergilenen hareketler ve müzik unsurları arasında bağlantılar kurulmuştur. Yazılı materyallerde yer alan açıklamalar ve daha önce yapılmış akademik çalışmalar da gözden geçirilerek, Galuç oyunundaki tarımsal motiflerin halk danslarına nasıl yansıdığına dair bir yorumlama yapılmıştır. Son olarak, elde edilen bulgular Adıyaman halk danslarının tarımsal faaliyetlerle nasıl iç içe geçtiğini ve Galuç oyununda bu temaların nasıl somutlaştığını daha geniş bir kültürel çerçevede değerlendirmek amacıyla yorumlanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu aşamasında, Adıyaman yöresine ait tarımsal faaliyetlerin kültürel bir yansıması olan Galuç oyununun müzikal yapısı, temel hareketleri ve icra biçimi detaylı bir şekilde analiz edilecektir.

3.1. Galuç Oyunun Müzikal Yapısı

GALUÇ

Yöre: Adıyaman

Kaynak Kişi: Yöre Ekibi

Notaya Alan: Emirhan GÜLER

Resim 1. Galuç Oyunu

Resim 1’de Adıyaman yöresine ait Galuç adlı eserin notası görülmektedir. Eser incelendiğinde eserde belli ezgi kalıplarının tekrarladığı dikkat çekmektedir. Nota üzerinde yapılan incelemeler sonucunda, eserin 2/4’lük usûl kalıbında bestelendiği tespit edilmiştir. Bu usûl kalıbı, Türk halk müziğinde sıkça kullanılan ve genellikle hareketli, dans edilebilir ritimlerin oluşturulmasına olanak sağlayan bir ölçü birimidir. Eserin tartım kalıpları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Galuç Oyunun Tartım Kalıpları

Tarım Kalıpları	Frekans	Yüzde %
Dörtlük	5	4.59 %
Sekizlik	81	74.31 %
Onaltılık	20	18.35 %
Noktalı Sekizlik	3	2.75 %

Tablo 1, Galuç Oyunu’nun ritmik yapısını analiz ederek eserin hızlı, hareketli ve dans edilebilir bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Sekizlik notalar, toplam frekansın %74.31’ini oluşturarak eserin temel ritmik unsurunu oluştururken, onaltılık notalar (%18.35) ritimdeki hareketliliği ve çeşitliliği artırmaktadır. Dörtlük (%4.59) ve noktalı sekizlik (%2.75) notaların nadir kullanımı ise eserin daha hızlı ve tekdüze bir ritim yapısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ritmik özellikler, Galuç Oyunu’nun Adıyaman yöresine ait geleneksel oyun havalarının tipik coşkulu ve enerjik karakterini yansıtmakta olduğunu göstermektedir. Eserin makam analizi tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Galuç oyunun makam analizi

Eserin Adı	Galuç
Makam Dizisi	Hicaz ve Hüseyini
Karar Sesi	La
Değiştirici İşaretleri	Sib- Do#- Sib2
Ses Aralığı	7 Ses
En Pes Sesi	La
En Tiz Sesi	Sol

Tablo 2 incelendiğinde, eserde Hicaz ve Hüseyini makam dizilerinin birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, eserin makamsal karakterini tanımlarken, iki makam dizisinin bir arada kullanıldığı bir yapıdan söz etmek daha doğru ve kapsamlı bir yaklaşım olacaktır. Bu tür bir makamsal kullanım, eserin hem Hicaz makamının duygusal ve hüznü karakterini hem de Hüseyini makamının dengeli ve yumuşak tonunu bir arada barındırdığını ortaya koymaktadır. Bu durum, eserin makamsal zenginliğini ve duygusal derinliğini artıran önemli bir unsurdur.

Eserin karar sesinin la perdesinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, eserde kullanılan değiştirici işaretlerin (Sib, Do#, Sib2) kullanıldığı ve eserin 7 ses aralığında seyir ettiğini görülmektedir. En pes sesinin la, en tiz sesinin ise sol perdesinde olduğu tespit edilmiştir. Bu ses aralığı, eserin geniş bir melodik yelpazeye sahip olmadığını, ancak bu sınırlı aralık içerisinde hem pes hem de tiz seslerin dengeli ve etkili bir şekilde kullanıldığını ortaya koymaktadır.

3.2. Adıyaman Yöresi Galuç Oyunun Temel Hareketleri ve Oynanışı

Galuç, kadın ve erkeklerin birlikte katılımıyla icra edilen Adıyaman yöresine özgü geleneksel bir halk dansıdır. Bu oyun, sadece bir eğlence aracı olmanın ötesinde toplumun sosyal yapısını, tarımsal yaşam biçimini ve kültürel değerlerini yansıtan önemli bir halk dansı niteliği taşımaktadır. Oyunun başlangıcı, geleneksel yapısı gereği kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Kadınların oyuna katılımının başlangıcı, toplumsal yapı içerisinde kadınların üretim süreçlerindeki rolünü ve tarımsal faaliyetlere olan katkılarını öne çıkaran önemli bir sosyokültürel dinamik olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda bu durum oyunun kültürel ve toplumsal kökenlerine işaret ederek toplumsal cinsiyet rollerinin geçmişten günümüze nasıl şekillendiğini anlamamıza da olanak tanımaktadır. Kadınların oyunu başlatması bereket ve üretkenlik temalarını ön plana çıkarırken, oyun ilerledikçe erkeklerin katılımıyla birlikte tarımsal sürecin diğer aşamaları da sahneye taşınmaktadır. Bu özelliğiyle Galuç, yalnızca estetik bir halk dansı olmanın ötesinde, toplumun ortak hafızasında yer alan ve nesilden nesile aktarılan bir kültürel miras özelliği taşımaktadır.

3.2.1. Kadınların Oyuna Başlangıcı: Tohum Serpme ve Dua

Kadınlar, oyunun ilk bölümünde tohum atma hareketini sembolize eden bir figürle sağ elleriyle tohum serpme hareketi yaparlar. Bu hareket tarım toplumlarında toprağın bereketini artırma ve doğanın canlanmasını simgeleyen bir anlam taşımaktadır. Bu başlangıç oyunun kadın-erkek birlikteliği içerisinde devam etmesi için bir zemin oluşturur ve toplumsal cinsiyet rollerinin dengeli bir şekilde temsil edildiğini göstermektedir. Daha sonra, kadın oyuncular önlüklerinde kalan tohumları silme hareketiyle oyuna devam ederler. Bu hareket tohumların tamamen toprağa karışmasını sembolize etmekte ve bereketin artmasına yönelik geleneksel bir anlam taşımaktadır. Bu aşamadan sonra, kadın oyuncular dua etmeye başlarlar. Dua, oyunun geleneksel yapısının önemli bir parçasıdır ve genellikle bereket, bolluk ve toplumun refahı için yapılmaktadır.

3.2.2. Erkeklerin Oyuna Katılımı: Hasat Süreci ve Orak Kullanımı

Dua etme ritüelinin tamamlanmasının ardından, kadınlar oyun alanından ayrılarak yerlerini erkek oyunculara bırakırlar. Erkekler, ellerinde oraklarla oyun alanına giriş yaparak öncelikle orak bilevleme hareketini sergilerler. Bu hareket, tarım aletlerinin keskinliğini ve kullanıma hazır hale getirilmesini simgelerken, tarımsal faaliyetlerde emeğin ve özenin önemine işaret etmektedir. Ardından erkekler orakla tarlayı biçme hareketini gerçekleştirirler. Bu figür, hasat sürecinin başlangıcını sembolize eder ve tarım toplumlarında emeğin, üretimin ve doğayla uyum içinde çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

3.2.3. Su Kabağı ile Kadınların Yeniden Oyuna Katılımı

Oyunun devamında, erkekler orakla biçme hareketini tamamladıktan sonra terlerini silme hareketiyle oyuna devam ederler. Bu sırada kadınlar ellerinde su kabağıyla oyun alanına dâhil olurlar. Erkekler, kadınların sunduğu suyu içme hareketini gerçekleştirirler. Su içme hareketi tamamlandıktan sonra erkekler su kabaklarını kadınlara geri verirler, bu da toplumsal iş bölümünde karşılıklı saygı ve iş birliğinin önemini ortaya koymaktadır.

3.2.4. Oyunun Sonlanması: Temizlik ve Birliktelik

Oyunun son aşamasında, erkekler üstlerini sağa sola doğru el hareketleriyle silkeleyerek ayağa kalkarlar ve şalvarlarını da silkelirler. Temizleme işlemi tamamlandıktan sonra erkekler yerden oraklarını alırlar ve kızlar ile erkekler yan yana gelerek oyunu sonlandırırlar. Oyunun bu şekilde sonlanması hem kadın hem de erkeklerin tarım toplumundaki rollerinin eşit derecede önemli olduğunu vurgularken aynı zamanda toplumsal dayanışma ve birlik duygusunu pekiştirmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Galuç Oyunu'na ait halk dansının ritmik ve makamsal analizleri eserin dinamik ve zengin bir müzikal yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. 2/4'lük usûl ile bestelenen eser, sekizlik notaların baskın kullanımı sayesinde hareketli ve dans edilebilir bir ritim karakterine sahiptir. Bu özellik, Adıyaman yöresine ait geleneksel oyun havalarının enerjik yapısıyla uyum göstermektedir. Makamsal açıdan ise Hicaz ve Hüseyini makam dizilerinin birlikte kullanılması, eserin hem duygusal hem de dengeli bir ifade gücüne sahip olmasını sağlamıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, Galuç adlı bu eser, hem ritmik hem de melodik açıdan bölgenin müzikal kimliğini yansıtan önemli bir örnek olup, Türk halk müziğinin kültürel çeşitliliğini ve makamsal derinliğini anlamak açısından değerli bir inceleme sunmaktadır.

Galuç, yalnızca bir halk dansı olmanın ötesinde Adıyaman yöresinin sosyokültürel yapısını, tarımsal üretim süreçlerini ve toplumsal cinsiyet rollerini yansıtan önemli bir ritüel niteliği taşımaktadır. Oyunun başlangıcında kadınların tohum serpmeye figürüyle üretkenliği ve bereketi simgelemesi kadın emeğinin tarımsal faaliyetlerdeki belirleyici rolüne işaret etmektedir. Erkeklerin hasat sürecini temsil eden hareketlerle oyuna katılımı tarımsal üretim döngüsünde emeğin ve iş bölümünün önemini vurgulamaktadır. Su kabağının kullanımı tarım toplumlarında kadınların su temini ve dağıtımındaki işlevselliğini gösterirken, oyunun temizlenme ve birliktelikle sonlanması toplumsal dayanışma ve kolektif bilinç kavramlarını pekiştirmektedir. Bu bağlamda, Galuç, estetik bir halk dansı olmanın ötesinde kuşaktan kuşağa aktarılan ve toplumsal belleğin inşasında önemli bir rol oynayan kültürel bir miras olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Galuç ve benzeri halk danslarının kültürel miras kapsamında nasıl korunabileceği üzerine çalışmalar yapılabilir. Ayrıca, geleneksel halk danslarının eğitim müfredatına dâhil edilerek genç nesillere aktarılması konusunda öneriler geliştirilebilir.

Galuç ile Türkiye'nin diğer bölgelerinde oynanan halk dansları karşılaştırılarak ritmik, melodik ve figür benzerlikleri veya farklılıkları ortaya konulabilir.

Tarım toplumlarında mevsimsel döngülerin halk dansları üzerindeki etkisi incelenerek, hasat, ekim ve diğer tarımsal faaliyetleri konu alan oyunlar araştırılabilir.

Galuç oyununun kayıt altına alınarak dijital bir halk dansları arşivi oluşturulabilir, kültürel mirasın korunmasına yönelik önemli adımlar atılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş G. (2006). *Dansa ilk adım*. E.Ü. Basımevi.
- Akyıldız, N. (2000). *Türk halk oyunları (1.Basım)*. Turan Ofset.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Reserach Journal*, 9(2), 27-40.
- Doğan, M.S. (2012). *Adıyaman Türkülerinin geleneksel Türk halk müziği bakımından müzikal analizi ve klasifikasyonu* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Doğan, M.S. (2019). *Adıyaman ili Kahta ilçesi halk danslarının kökenleri üzerine kültürel bir analizetimolojik köken - mizansen - müzikal yapı - kültür ilişkisi* [Doktora tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Ekmekçioğlu, İ., Bekar, C. ve Kaplan, M. (2001). *Türk halk oyunları*. Esin Yayınları.
- Evliyaoğlu, S. (1993). Folklor, Tarım ve Oyun. *Anatolia: Turizm Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 22-23.
- Güçlüer Bilget, S. (2016). *Adıyaman yöresi halk oyunlarının kültürel olgu ve sosyolojik öğeler açısından incelenmesi analizi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adıyaman Üniversitesi.
- Karabaşa, S. (1999, Aralık). *Galuç ve Kımıl oyunları örneğinde halk oyunlarına fonksiyonalist yaklaşım denemesi* (Bildiri sunumu). Türk Halk Oyunlarının Sahada Derlenmesinde Karşılaşılan Problemler Sempozyumu, Ankara.
- Ülker, G. (2021). *Eskişehir halk danslarının yapısal analizi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- URL 1: <https://adiyaman.ktb.gov.tr/TR-61360/halk-oyunlari.html>, 24.12.2024.
- URL 2: <https://www.facebook.com/kahramanmarasolgunlasma/posts/galuç-oyunu-tokmakrivayete-göre-eski-dönemlerde-adiyamanın-ova-köylerinde-harman/494851329350875/>, 25.12.2024.